

KOOT & BIE ENCYCLOPEDIE

RICHARD GROOTHUIZEN

Met bijdragen van Peter Voskuil en Jacob Bergsma

KOOT & BIE ENCYCLOPEDIA

ILLUSTRATIES PASCAL TIEMAN

Uitgeverij JEA | Amsterdam, 2020

Wanneer stem,
motoriek,
jargon en kledij
één worden,
wordt het typetje
niet gespeeld
maar *is* het ➔ P. 137: ZIJN

Een eresaluut aan het team van
Van Kooten & De Bie:

Roel Bazen
Wim de Bie
Paul van den Bos
Arjen van der Grijn
Maud Keus
Kees van Kooten

CONTENT

(WIJ ZIJN HET PAS ALS U HET BENT)

KIJK OP DE TIJD	15		
VOORSPEL	19		
WIM & KEES LETTERREEKS	27		
THUIS OP DE BUIS (TELEVISIEOPTREDENS 1963–1998)	141		
1963–1968			
Verrukkelijk geleuter.....	142		
1968–1972			
Van Hadimassa tot Esperanto.....	150		
1972–1974			
Het Gat van Nederland.....	180		
1974–1975			
Het Simplisties Verbond.....	188		
1975–1976			
Terug naar een kwartier.....	198		
1976–1977			
De zomer van de herhalingen.....	206		
1977–1978			
Sabbatical in België.....	214		
1978–1979			
Kwaliteitsbewaking.....	220		
1979–1980			
Op hun pik getrapt.....	228		
1980–1981			
Geen gezeik, iedereen rijk.....	238		
1981–1982			
Geen vuiltje aan de lucht.....	248		
1982–1983			
Juinen als microkosmos.....	254		
1983–1984			
Wat staat u daar te filmen?.....	262		
1984–1985			
Ch-ch-changes.....	270		
1985–1986			
De kijkcijfers duikelen.....	278		
1986–1987			
Van Van Thijn tot Chrut Titulaer.....	282		
1987–1988			
Huiswaarts.....	287		
1988–1989			
Van cult naar mainstream.....	292		
1989–1990			
In de prijzen.....	307		
1990–1991			
Ja hoor moeder, reuzegezellig!.....	322		
1991–1992			
Op weg naar de A-status.....	334		
1992–1993			
Meest invloedrijke opinieleiders.....	350		
1993–1994			
Krasse Knarren.....	364		
1994–1995			
Langs de elektronische snelweg.....	374		
1995–1996			
Deksel van de Desk.....	384		
1996–1997			
Grumpy old men?.....	398		
1997–1998			
Twee mannen met een rugzak.....	412		
1998–2020			
De terugkeer.....	428		
MEDIATHEEK	435		
Discografie.....	436		
Videografie.....	460		
Bibliografie.....	482		
En wel hierom!.....	488		
Wie o wie in Koot & Bie.....	490		

MOGEN WIJ EVEN OVERGEVEN?

Zakken op éénderduizendste punt voor je examen, terwijl je een verstand hebt waar je klassen tegelijk mee zou kunnen over-slaan. Het overkwam F. Jacobse, de linkerhelft van het duo Jacobse en Van Es.

In 1983 baarden ze opzien door in een uitzending te verklaren dat ze de laatste tijd steeds vaker legaal opereerden, waarna het stil werd rond het legendarische duo.

In 1987 speelden hun activiteiten zich nog steeds in de autohandel af. Jacobse viel dat jaar de eer ten deel de Fiat Croma te mogen promoten tijdens de jaarlijkse dealerdag op de autobeurs. Nog weer een jaar later volgde hun laatste televisieoptreden, met de presentatie van een plan om een Grand Prix op en om het Binnenhof te organiseren.

Na nog weer een stilte van vijf jaar bleek in 1993 dat ze een partycentrum waren begonnen: Jacobse en Van Es verzorgden dat jaar de festiviteiten rond de uitreiking van de P.C. Hooftprijs aan Gerrit Komrij.

In 2005 lieten ze voor het laatst iets van zich horen. Op de cd *De typeplanner* vertelden Jacobse en Van Es wat voor 'linkigheidjes' ze zoal toepasten in het verkeer.

➡ **Zie ook:** Es, Karel van / Es, Tedje van / Jacobse, F. / Kranprie / Manjana

JACOBSE, F. (FREDERICUS)

Slimste lid van het onsterflijke en toch overleden (hoewel?) Haagse duo Jacobse en Van Es. Type gangster. Reed in grote Amerikaanse wagens, kamde zijn ravenzwarte haar glad naar achteren. Was te herkennen aan zijn pooiersnorretje, aan opvallende pakken en sportschoenen en aan zijn bruine bontjas.

Jacobse (Kees) was in 1978 voor het eerst op televisie te zien. Hij was toen slijter. Als voorzitter van de lokale middenstand organiseerde hij de jaarlijkse Beaujolaisavond. Weliswaar geen Beaujolais primeur, maar die van vorig jaar. En nu voordelig in de ramsj bij wijnhandel Jacobse.

Over de levensloop van F. Jacobse deden verschillende verhalen de ronde. Eén daarvan was te vinden in de *Bescheurkalender* van 1980: de geboren Hagenees Fredericus Jacobse zou vanwege zijn onverzadigbare eetlust door zijn

ouders tijdens de Hongerwinter te vondeling zijn gelegd. Hij ontsnapte naar het inmiddels bevrijde Zuiden, waar hij zich aansloot bij terugtrekkende Duitse regimenten en werd liefdevol opgenomen door Feldwebel Dr. Vogel, bij wie hij het onkruid mocht wieden en kennismakte met de geneeskrachtige werking van kruiden. Zwerftochten door Europa en contacten met natuurgenezers en wijze monniken leverden hem onder de bevolking de geuzennaam 'Dokter Jacobo' op. (Voor het volledige verhaal leze men de *Bescheurkalender* uit 1980 of *Het Grote Bescheurboek*.)

Berooid keerde hij midden jaren zestig terug in Den Haag en trachtte door middel van gesjoemel het hoofd boven water te houden. Dankzij een meevaller op renbaan Duindigt in 1973 kon hij de armoede eindelijk achter zich laten en zich als bonafide maar uitgekookte ondernemer profileren.

Volgens een andere lezing zou Jacobse zijn jeugd helemaal niet in het buitenland hebben doorgebracht, maar in de Haagse Schilderswijk. Jacobse zou na een moeizame schooltijd met veel klappen op een duizendste punt gezakt zijn voor het toelatingsexamen voor de Handelsdagschool en daarna in de kleine criminaliteit terechtgekomen zijn. Zo zat hij verschillende keren opgesloten in de strafgevangenis van Scheveningen.

➡ **Zie ook:** Jacobse en Van Es

JANMAAT, DR. HANS

➡ **Zie:** Politici

'JEMIG DE PEMIG'

De liijzige lijfspreuk van oudere jongere Koos Koets. Volgens *Van Dale* is 'jemig' een tussenwerpsel dat uitdrukking geeft aan verontwaardiging, verbazing, ongerustheid. 'Jemig de pemig' is als gezegde nog steeds in het *Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal* opgenomen, maar de toewijzing '(K. Koets)' is door de Van Dale-redacteurs geschrapt. 'Jemig' is een verbastering van

JET EN KOOSJE VEENENDAAL

Wond Jet zich op over de verlaging van de aow die haar d'r schouwburgabonnement en pianolessen kostte, dan begon Koosje prompt te roepen dat Jet zich niet moest aanstellen omdat ze nog meer dan genoeg geld overhielden uit 'pappies effectenportefullie'. Zo ruzieden de zussen zich door hun sketches heen.

van gesprek. Ze lieten zijn vooroorlogse avonturen in Wenen en Juliana's danskwaliteiten de revue passeren. Ook vertelden ze dat Bernhard als voorzitter van het Wereldnatuurfonds als hoofdtaak had de wildstand laag te houden.

De première van de tournee in Princeton verliep rampzalig. De zaal was uitverkocht, maar de akoestiek slecht, de blazers nerveus en Van Kooten & De Bie onwennig om in het Engels te confereren. Het dagblad *Princeton Home News* recenseerde: 'Funnies don't fit in fine concert.' De tourpromotor adviseerde ze na die voorstelling nog dezelfde avond het vliegtuig naar huis te nemen. Hoe verleidelijk dat advies ook was, Kees en Wim lieten zich niet kennen en planden in plaats daarvan extra repetities in. Het publiek reageerde vanaf dat moment wisselend. Hun humor bleek toch erg Nederlands, deed soms puberaal aan en leende zich moeizaam voor vertaling noch voor verplaatsing naar een ander land en een andere cultuur. Het Amerikaanse avontuur zou daarom eenmalig blijven. Het versterkte hun gevoel dat ze beter definitief voor het Nederlands taalgebied konden kiezen, wat ze in 1980 dan ook deden.

➡ **Zie ook: Buitenland**

VERLOEDERING 'Verloedering,' antwoordden Kees en Wim in april 1980 toen hun op de School voor Journalistiek in Utrecht gevraagd werd waarvoor Jacobse en Van Es stonden. Dat betekende dat het duo moest worden gezien als metafoor voor alles in Nederland wat de verkeerde kant op ging: drugshandel, prostitutie, malafide privégezondheidsklinieken, huisverhuur, dubieuze cursussen, getto's, zwartwerken, louche tuiniersbedrijfjes, politiek, verkiezingen, enz.

VERSTANDIG ETEN ➡ **Zie: Genever**

VIEZE MAN, DE Absoluut prijsnummer van Van Kooten. De inspiratie voor een vieze man kwam op een ochtend als vanzelf tot Kees. Hij liet zijn hond uit in het Spanderswoud en ontmoette daar een man die hem waarschuwde voor homo's die 'het' verderop deden. Kees kreeg echter het gevoel dat de man alleen maar interessant wilde doen, want er was niets te zien. Uit dit voorval ontstond nog dezelfde dag dit typetje: een verwaarloosde, onfrisse, ongeschoren, weinig vertrouwenwekkende man met een lange jas en wat rasperig glijdende stem, die erg op zijn hoede was (keek constant om zich heen) en soms met zijn gezicht wel erg dicht bij je kwam. Vanaf 1989 had hij een extra zweer onder zijn lip.

Totdat Walter de Rochebrune hem ontmoette, ging de Vieze Man naamloos door het leven. Net als Dirk had de Vieze Man geen huis en zwierf hij door de stad. Verloor ooit zijn kantoorbaan, nadat hij de dames weer eens onder de rokken had gekeken. Een rijbewijs had de Vieze Man niet, maar hij beschikte wel over de auto van zijn moeder waarmee hij graag door regenplassen rijdend argeloze voorbijgangers nat spatte.

Praatte dubbelzinnig, niet zelden seksueel getint. Onschuldige gesprekken ontardden dikwijls in verwijten en ruzies waarin de ander altijd de viespeuk of de smeerlap was. Behalve wanneer hij sprak met zijn kompanen Willem van der Wiel (ARP) en Walter de Rochebrune, die door de Vieze Man eerbiedig met 'professor' werd aangesproken.

Van Kooten & De Bie waren zuinig op het typetje. Al met al kwam hij nog geen twintig keer op televisie. Toch werd de Vieze Man razend populair en liet hij een onuitwisbare indruk achter.

Optredens de Vieze man (19 x tv / 1 x bioscoop / 2 x N.U.)

- 12 april 1981: Daar liggen er twee
- 20 december 1981: Een natte broek
- 17 januari 1982: Bonbons proeven
- 14 februari 1982: Landlopers

1982–1983

Juinen als microkosmos

Het werkt, omdat het zo herkenbaar is: de middelgrote provinciestad Juinen als metafoor voor elke andere Nederlandse stad, met burgemeester Hans van der Vaart en zijn mediageile wethouder Tjolk Hekking. Een mooie staalkaart om hedendaagse problemen te presenteren door de bril van Juinen. Bij aanvang van het seizoen kondigen ze aan de blik te richten op het medialandschap, het Gooise inteeltgedoe en de verwaarlozing van de provincie.

Het idee om Hilversum te ontvluchten, is ontstaan toen het Mediapark een hek met slagboom kreeg en mensen die dagelijks daar werkten zich met een pasje dienden te legitimeren. Het maakte niet uit of de portier je al jaren kende, zonder dat pasje kom je er niet in. Daarom: wegwezen en verder in Juinen.

Voor de ledenwerving van de vPRO blijken Van Kooten & De Bie van onschatbare waarde. De oproep dat ze zullen stoppen als er geen 120.000 nieuwe leden bijkomen voor 9 oktober mist zijn effect niet. Maar liefst 170.000 mensen melden zich aan en ontvangen de *Juinensche Courant* die de vPRO vanaf december uitgeeft aan haar (tientjes)leden.

De Positivoos, twee andere nieuwe typetjes, houden intussen de gemoederen bezig. In de uitzending van 20 oktober zingt dit gospelduo het lied *Het wijnjaar nul*. De persiflage op het duo Gert en Hermien schiet de Bond tegen het Vloeken in het verkeerde keelgat. Hoewel er geen vloek valt in het lied, ervaart de bond de tekst toch als smalend en kwetsend. Een week na de uitzending moeten de heren zich op het politiebureau verantwoorden na een aanklacht van de bond. Nog weer twee maanden later dramt de bond door: de organisatie uit Veenen-

daal dient een aanvullende aanklacht in tegen de vPRO en de VARA, die *Het wijnjaar nul* regelmatig op de radio draaien. De bond beroept zich bij dit alles op artikel 147a van het Wetboek van Strafrecht dat godslastering of belediging van mensen wegens hun godsdienst verbiedt.

De zaak zal nog doorlopen tot 21 april 1983. Op die dag besluit de Amsterdamse rechtbank Koot & Bie niet te veroordelen. Het recht op vrije meningsuiting wordt tegenwoordig hoger gewaardeerd dan artikel 147a, oordeelt de rechtbank. Pogingen van de bond om de Hoge Raad in te schakelen, lopen op niets uit.

Klapstuk van het seizoen is de uitzending *Een gebaar*. In Engeland wordt elk jaar *The secret police men's ball* georganiseerd, waar bekende artiesten belangeloos optreden voor Amnesty. Dat moet in Nederland toch ook mogelijk zijn? Ze slaan de handen in elkaar met Freek de Jonge en houden op 16 en 17 mei een soortgelijke Amnesty-avond in Carré. De lijst van optredende artiesten is indrukwekkend. Van Herman Brood en André Hazes (die samen een Engels-talige blues zingen), via Joop Visser en Urbanus, tot aan de groep Doe Maar, dan op de piek van zijn populariteit.

De vPRO betaalt 75.000 gulden voor de televisierechten, veel geld voor de omroep. De uitzending staat aanvankelijk gepland als een anderhalf uur durende samenvatting op televisie, maar de vPRO besluit uiteindelijk alles uit te zenden, van half negen 's avonds tot half een 's nachts. Op het andere net is echter een Europacup-finale aan de gang, waarvan al een jaar bekend was dat die gespeeld en uitgezonden zou worden op dit tijdstip. Foutje van de vPRO-programmadienst, waardoor *Een gebaar* heel weinig kijkers trekt.

WEGWEZEN EN VERDER IN JUINEN

HET SIMPLISTIES VERBOND (VPRO), NEGENDE SEIZOEN

'Vanuit de voormalige Sint-Jodocuskerk in Juinen presenteren Van Kooten & De Bie hun maandelijks ontspanningsprogramma.' Leader: Kees en Wim rennen door het landschap en Juinen tot ze bij de kerk arriveren. Muziek: *Two folksongs* van Pat Metheny. Afleveringen: 7 x 50 minuten + 1 x 240 minuten.

20 OKTOBER 1982

- ▶ Het Simplisties Platform is nu gehuisvest in de Jodocuskerk te Juinen
- ▶ Herpes: 'Neem uw eigen wc-bril mee als u naar een feestje gaat.' Prof. dr. G. Bleijswijk Sombroek is van de overheid en adviseert om je eigen bril mee te nemen wanneer je een feestje bezoekt (Veronica-persiflage, compleet met hijgerige Lex Harding-voice over)
- ▶ Koot is apparatenmoe: hij overziet zijn film- en geluidsapparatuur en heeft geen zin in de cd en wat er allemaal nog meer aankomt
- ▶ De Positvoos bezingen *Het wijnjaar nul* ➔ **DVD-G, DVD-K**
- ▶ Koot & Bie willen de kerk tot een kernwapenvrijzone maken
- ▶ De Automan wordt aangehouden en diverse voorwerpen leiden tot inbeslagname
- ▶ *Bie's*: Wim over het boek *De moeder van David S*: 'Stop nou eens met die junkieverheerlijking!'
- ▶ De burgemeester en wethouder van Juinen geven een rondleiding door de economisch gekwelde stad ➔ **DVD-H, DVD-R**
- ▶ Bij de Jodocuskerk komt een bommelding binnen
- ▶ Voor *f* 33 per Nederlander zijn we nucleair beveiligd

17 NOVEMBER 1982

- ▶ Bie roept de kerk uit tot vrijplaats voor minima, verslaafden en andere misdeelden
- ▶ Eppo Zuring woont in een aftands kot zonder water, gas en stroom (*Showroom-persiflage*) ➔ **DVD-P**
- ▶ De burgemeester en wethouder van Juinen hebben hun eigen oplossingen voor de recessie
- ▶ Buitenlandse werknemers, daklozen, punkers en dealers worden in kerk gedoogd
- ▶ Dood: Foppe leest de overlijdensadvertenties die de Vieze Man ontleedt op doodsoorzaak ➔ **VHS-2**
- ▶ *Bie's*: Bie heeft een contactadvertentie uitgezet
- ▶ Spookrijder krijgt langzaam het besef dat hij op de radio bedoeld wordt
- ▶ Kees probeert zijn ceintuur modieus te knopen
- ▶ Inburgeringscursus: agogen H. Göring en J. Göbels leren allochtonen typisch Nederlandse gebruiken. Ze ontvangen de Ikke Okéé-button als bewijs van het juist doorlopen van de cursus ➔ **DVD-H**
- ▶ De burgemeester en wethouder van Juinen zien de uittocht van de bejaarden en nemen stappen tegen stakende leraren en de aanwezigheid van het Simplisties Verbond in de kerk

- ▶ Wim is boos op *tros Aktua*, naar aanleiding van de *Telegraaf* die schreef: 'Slechte naam *Telegraaf* ten onrechte bevestigd'

15 DECEMBER 1982

- ▶ Wim leest de *Juinensche Courant* door en zoekt een artikel. Al het wereldnieuws gaat aan Juinen voorbij. De voorpagina maakt trots melding van de kerstverlichting die weer brandt
- ▶ Wethouder Hekking vertelt wat er tussen Sinterklaas en Kerstmis in Juinen te beleven valt
- ▶ Burgemeester Van der Vaart bekijkt de bouw van zijn nieuwe Amsterdamse stadhuis en solliciteert
- ▶ Duizend man *me* behoeden de wedstrijd Juinen-Zeulen voor ongeregelde heden
- ▶ *Bie's*: nostalgische drang, Wim geeft in de kerk een lezing en vertelt over de vakanties in zijn jeugd op de boerderij
- ▶ Wim preekt Multatuli
- ▶ Koot & Bie over links en rechts: daarom zijn ze voortaan slinks en slechts
- ▶ Ralph Ternauw gaat in de derdewerldkunst en richt de Pater Ternauw Stichting op
- ▶ Thea Ternauw is lesbisch en zoekt haar weg
- ▶ De Positvoos willen weten of Jezus links of rechts was
- ▶ Karel van Es heeft t-shirts besteld en ziet de hakenhuizen spiegelbeeldig afgedrukt. Hij klaagt over het hedendaagse gebrek aan historische kennis
- ▶ Burgemeester Van der Vaart: ben ik links of rechts?
- ▶ Bezuinigingen op Paleis Soestdijk: kamerheer J. van Galen en lakei G. van Henegauwen zien personeelskrimp en vrezes voor hun baan
- ▶ Koot & Bie krijgen geen steun in de kerk voor hun ideeën over slinks en slechts, jongeren molesteren de kerk
- ▶ Koot ziet thuis dat de honden zich hebben vergrepen aan de huisraad en de auto

12 JANUARI 1983

- ▶ Prijsvraag om deze eerste op videocassette uitgebrachte uitzending te winnen
- ▶ De Vieze Man huurt een pornovideo en vraagt aan verschillende mensen of hij bij hen thuis de band mag afkijken ➔ **DVD-G**
- ▶ bv Videomatch en Videodie maken huwelijksreportages en leggen testamenten vast. Directeur B. Nonymus specialiseert zich in het maken van overspelbewijsbeelden en heeft nog meer ideeën
- ▶ Vliegende schijven: de familie Van der Laak is het laatste gezin dat nog spelletjes speelt waar geen batterij in moet ➔ **DVD-F**
- ▶ Zoon Ab speelt boter, kaas en eieren tegen een computer in Houston en wint ➔ **DVD-F**
- ▶ Koot & Bie nemen het op tegen het tennisbal-kanon in de kerk
- ▶ Pac-Oldman: Kees heeft moeite om Pacman aan zijn vader uit te leggen ➔ **DVD-N**
- ▶ De Positvoos plannen een videocassette en zingen *Geloof, techniek en hoop* ➔ **DVD-K**

BURGEMEESTER VAN DER VAART

'Ik ben nu drie maanden burgemeester in Juinen, maar je leert er elke dag nog wat bij. Dank je wel voor de tip, Hekking.'

THAISE GLEUF

Juinen heeft het moeilijk (20 oktober 1982). En wethouder Hekking weet waarom: 'De Juinensche Rijwielseuwentegelfabriek is failliet. De mensen hebben tegenwoordig liever een Thaise gleuf, burgemeester.'